

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К.Д.УШИНСЬКОГО»
Навчально-науковий інститут фізичної культури спорту та спеціальної освіти
Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

**ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ТА ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ І
РЕАБІЛІТАЦІЇ**

Матеріали XXVIII всеукраїнської науково-практичної конференції

Одеса 2025

УДК 376

П781

ДРУКУЄТЬСЯ ЗА РІШЕННЯМ

Вченої Ради ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 5 від 30.10.25р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Гончар І.Л. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Кисличенко В.А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти ННПІ імені О.В.Сухомлинського НУК імені адмірала Макарова

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

*Головний редактор – професор **Форостян О.І.***

*Відповідальний редактор – професор **Соколова Г.Б.***

*Технічний редактор – доцент **Начинова О.В.***

Члени редколегії:

Арнаутова Л.В. – доцент, кандидат медичних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Лещій Н.П. – професор, доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Маматова З.Р. – старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Орленко І.М. – доктор філософії, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського;

Григорєва Л.В. – директор, вчитель-методист, спеціаліст вищої категорії Одеської спеціальної школи № 75 I-II ступенів Одеської міської ради Одеської області.

Проблеми реабілітації: Збірник наукових праць, Одеса, / редколегія О.Ф.Форостян та ін. – Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2025. – 208 с.

УДК 376

ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» 2025

Форостян О.І., Чумаченко А. РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ З ТПМ	144
Форостян О.І., Шнайдер Є. ЛОГОПЕДИЧНА РОБОТА З ДІТЬМИ СТАШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАГАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	146
Тематичний напрям: Теоретико-методичні засади спеціальної та інклюзивної освіти(сучасні концепції, принципи та тенденції розвитку)	
Пелепчук О.С.,Рибак О.Ю. ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ПРОВІДНИЙ КОМПОНЕНТ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ	149
Татарська А. А. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОВНОЇ ЗДАТНОСТІ У ДОШКІЛЬНИКІВ З ПЕРВИННИМ ТОТАЛЬНИМ НЕДОРОЗВИТКОМ МОВЛЕННЯ	152
Тематичний напрям: Соціальна інклюзія та адаптація осіб з особливими потребами в освітньому та суспільному середовищі	
Бідуліна Т.О., Стахова Л.Л.ОРГАНІЗАЦІЯ ЛОГОПЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ ІЗ ПОРУШЕННЯМ МОВЛЕННЯ В УМОВАХ МЕДИЧНОГО ЗАКЛАДУ	156
Кравець Ю.О. ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО СУСПІЛЬСТВА	162
Соколова Г.Б., Гуцаленко О.О. ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА ЯК СИСТЕМА СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСІБ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ	164
Форостян О.І., Комар Ю. СОЦІАЛІЗАЦІЯ ТА АДАПТАЦІЯ ДІТЕЙ З ДІСГРАФІЄЮ В ЗАГАЛЬНООСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ	168
Тематичний напрям: Підготовка та професійний розвиток фахівця у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, фізичного виховання	
Бажмін В.Б. ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗА КУРСОМ МЕТОДИКА АДАПТИВНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	171
Орленко І.М., Камінська Д.А. ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЛОГОПЕДА ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОЇ МОВЛЕННЄВОЇ ПІДТРИМКИ ДІТЕЙ З ООП В ІНКЛЮЗИВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	174
Суменко Т.Ю.ІНКЛЮЗІЯ ЯК НОВА ПАРАДИГМА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКОГО ПРОФІЛЮ	177
Шевченко В.М. КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД В ПІДГОТОВЦІ СУРДОПЕДАГОГІВ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ	184
Veronika Kovylyna INTERNATIONAL PERSPECTIVES ON TRAINING PROFESSIONALS IN SPECIAL AND INCLUSIVE EDUCATION	189
Тематичний напрям: Сучасні тенденції фізкультурно-спортивної реабілітації у різних груп населення	
Бєседа В. В.ВПЛИВ ПСИХІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ НА ПОСТАВУ ЛЮДИНИ ЗА БОДИНАМІЧНИМ АНАЛІЗОМ ЛІЗБЕТ МАРЧЕР	193
Тодоров П.І., Соколов Г.О. ПЕДАГОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ МОТОРНИХ І КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ЮНИХ СПОРТСМЕНІВ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ НА ЗАНТТЯХ З ЄДИНОБОРСТВ	196
Bukhovets B. O., Dolynskyi B. T., Ivashkiv S. V., Hramatyk V. M., Krachylova D. A. ADAPTIVE PHYSICAL EDUCATION AS A COMPONENT OF THE PHYSICAL AND SPORTS REHABILITATION PROCESS OF ATHLETE	199

Підготовка та професійний розвиток фахівця у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, фізичного виховання

Бажмін В.Б.

ПИТАННЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗА КУРСОМ МЕТОДИКА АДАПТИВНОЇ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Постановка проблеми. Сучасна система освіти України перебуває у процесі глибоких змін, спрямованих на забезпечення рівних можливостей для всіх дітей, незалежно від їх індивідуальних особливостей. Інклюзивне освіта стала не лише вимогою часу, а й важливим кроком до формування гуманного, толерантного та згуртованого суспільства. Сьогодні інклюзивна освіта апріорі присутня на всіх етапах освіти дитини з ООП від дошкілля до ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. За останні два роки українськи науковці активно досліджували методику адаптивної фізичної культури: Так О.Петрухнов, Є.Громко розкрили теоретичні засади АФК як пряму в системі освіти та реабілітації; визначили принципи, завдання та напрями реалізації АФК у сучасному суспільстві; обґрунтували потребу в інтеграції осіб з ООП у фізкультурно-оздоровчий простір. О. Сабіров, С.Абрамов в роботі «Адаптивна фізична культура: її види та особливості» дослідили різних видів АФК: лікувальна фізкультура, корекційна гімнастика, ігрові методи. Описали методи адаптації для дітей з порушеннями опорно-рухового апарату та сенсорними порушеннями; визначили ефективність програм з АФК у контексті інклюзивної освіти.

Мета статті Обґрунтувати вивчення методики адаптивної фізичної культури (АФК) студентами всіх педагогічних спеціальностей. Майже всі спеціалісти від вчителів і асистентів вчителів, вихователів дошкільної освіти, фахівцям спеціальної освіти інклюзивно-ресурсних центрів та центрів комплексної реабілітації осіб з інвалідністю батькам потребують сучасних системних знань і актуальних практичних інструментів для ефективної організації занять з АФК в умовах інклюзивного навчання.

Виклад основного матеріалу. Адаптивна фізична культура (АФК) – це частина загальної культури, підсистема фізичної культури, одна із сфер соціальної діяльності, що спрямована на задоволення потреб осіб, які мають вади стану здоров'я в руховій активності, передбачає відновлення, зміцнення й підтримання здоров'я, особистий розвиток, самореалізацію фізичних і духовних сил із метою покращення якості життя, з метою соціалізації та інтеграції в суспільство.

Одним із ключових компонентів інклюзивної освіти є адаптивна фізична культура, яка поєднує оздоровчі, корекційно-розвивальні та соціально-психологічні функції. Адаптивна фізична культура сприяє не лише фізичному розвитку дітей з особливими освітніми потребами (ООП), а й формує в них впевненість у власних силах, розвиває комунікативні навички,

допомагає інтегруватися у колектив. АФК допомагає дітям з ООП стати активними членами суспільства не тільки нашої Держави а і всесвіту.

Сьогодні в Україні всі Центри комплексної реабілітації для дітей з інвалідністю при складанні індивідуального плану реабілітації клієнтів обов'язково керуються індивідуальною програмою реабілітації дитини з інвалідністю, в якій зазначено такий вид фізичної активності осіб із вадами розвитку, як фізична реабілітація. Ми не можемо сказати що фізична реабілітація або фізична терапія це адаптивна фізична культура. Тому що АФК застосовується не тільки з лікувальною і профілактичною метою фізичних вправ і природних факторів у комплексному процесі відновлення здоров'я, фізичного стану но з впевненістю зазначаємо: перші завдання АФК почати активний психофізіологічний розвиток дитини з ООП.

Українське законодавство визначає порядок застосування АФК у інклюзивному навчанні та реабілітації дітей з ООП низкою законів:

Закон України «Про реабілітацію осіб з обмеженнями життєдіяльності»

- Включає положення про фізичну реабілітацію, зокрема через АФК.
- Передбачає створення індивідуальних програм реабілітації з урахуванням фізичних можливостей.

Закон України «Про освіту» та «Про повну загальну середню освіту»

- Визнають інклюзивну освіту як пріоритетну форму навчання.
- Передбачають адаптацію освітнього середовища, включно з фізичним вихованням.

Постанова Кабінету Міністрів України № 1303 (від 03.12.2009)

«Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах»

- Містить положення щодо залучення фахівців з АФК до освітнього процесу.

Методичні рекомендації МОН України на 2024/25 навчальний рік

Включають положення щодо викладання фізичної культури з урахуванням потреб дітей з ООП.

Рекомендовано використання адаптивних методик у шкільному середовищі.

АФК – лікувально-педагогічний засіб фізичної реабілітації

Засобами фізичної реабілітації вважають масаж, лікувальну фізичну культуру, фізіотерапію, механотерапію, адаптивну фізичну культуру тощо. Адаптивну фізичну культуру слід розглядати як лікувально-педагогічний засіб. Засоби адаптивної фізкультури є одночасно лікувальними й освітніми, вони спрямовані на навчання прийомам компенсації, відновлення, життєзабезпечення, розвиток та удосконалення організму дитини.

В основу навчання покладена система найпростіших фізичних вправ, спрямованих на корекцію дефектів фізичного розвитку та моторики, укріплення здоров'я, напрацювання життєво необхідних рухових умінь та навичок у дітей з вадами розвитку.

Мета АФК як частини фізичної культури це максимально можливий розвиток життєздатності дитини, забезпечення оптимального режиму

функціонування шляхом добору фізичних навантажень, що відповідають психофізичним особливостям дітей із вадами розвитку.

При плануванні занять із АФК фахівцям необхідно враховувати, що на фізичний розвиток, рухові здібності, здатність до навчання, пристосування до фізичних навантажень впливає важкість інтелектуального дефекту дітей, їх супутні захворювання, вторинні порушення, особливості психічної та емоційно-вольової сфери.

Використання комплексної методики АФК використовується рухова активність (у вигляді виконання адаптованих фізичних вправ) у поєднанні з ігровою діяльністю (рухливі, малорухливі ігри), що сприяє «розмиванню» кордонів між дітьми різного віку із різними формами порушень.

Висновки. Обґрунтування необхідності обов'язкового викладання курсу адаптивної фізичної культури (АФК) всім студентам педагогічних спеціальностей забезпечуючи професійну компетентність майбутніх педагогів фахівців з фізичної культури, фахівців дошкільної та початкової освіти, особливо майбутніх фахівців спеціальної та інклюзивної освіти ґрунтується на наступних позиціях:

- Методика АФК є ключовим компонентом інклюзивної практики, що дозволяє фахівцям ефективно працювати з дітьми з порушеннями опорно-рухового апарату, неврологічними та сенсорними порушеннями.
- Методика АФК формує знання про фізіологічні, психомоторні та нейропсихологічні особливості дітей з ООП.
- Методика АФК навчає створювати індивідуальні програми фізичної активності, адаптовані до потреб конкретної дитини.
- Методика АФК поєднує педагогіку, реабілітологію, фізіологію, ерготерапію та психологію, що сприяє формуванню системного мислення.
- Студенти вчаться використовувати рух як засіб розвитку мовлення, когнітивних функцій, емоційної регуляції.
- Фахівці, які володіють методами АФК, здатні створювати безпечне, мотивуюче середовище для фізичного розвитку дітей з ООП.
- Методика АФК сприяє зниженню тривожності, покращенню соціалізації, розвитку самостійності.
- Уміння проводити адаптивні заняття — необхідна навичка для роботи в інклюзивних класах, спеціальних школах, реабілітаційних центрах.

Список використаних джерел:

1. Адаптивне фізичне виховання: сутність, принципи, завдання та перспективи розвитку \ <https://journals.urau/hdafk-tmf/article/view/325864>
2. Адаптивна фізична культура. Її види та особливості | Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15 https://osvita.ua/school/metod-rekom/93014/#google_vignette
3. Фізична культура. Методичні рекомендації для вчителів на 2024/25 рік – Освіта.UA <https://osvita.ua> ›

Наукове видання

ПРОБЛЕМИ РЕАБІЛІТАЦІЇ
Збірник наукових праць

За зміст та орфографічне оформлення відповідальність несуть автори наукових робіт